

—*— У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 13. МАРТА 1884. —*—

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 30.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о даци сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном ставу, у Новоме Саду.

ЗАГРЕБАЧКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ко је пажљивим оком посматрао рад и напредак хрватског народног позоришта, мора признати, да се, до душе, много шта радило, или веома мало привредило. Код сваког замашнијег рада, а то је свакако рад позоришни, ваља пазити на две цели: реалну и идеалну. Реална или практична цел позоришта је, да буде пуна благајна или да бар приход подмири расход, а идеалну и вишу цел постићи ће позориште, ако својским радом привреди и за будућност, да бар донекле задовољи наду и очекивање, што ће сваки искрени родољуб гаји према уметничком заводу у домовини. Ланjske се године, до душе, умалио мањак за неколико тисућа, али тај делимичан успех практичног рада постигнут је на *штету добра укуса и морала уведенjem фриволне оперете и на штету ваљане драме и опере*. Ми смо течајем целе године истицали, да наша позоришна управа превелику пажњу посвећује оперети, а занемарује драму и оперу. Тако је изнела две нове оперете: „Шишмиш“ и „Панзионат“, а од опера само једну: „Гваранац“. Све представе оперета текле су глатко и прецизно, доказ, да их је управа осбитом тачношћу дала увеџбати, док су представе драме биле слабе, осим ретких изнимака, а представе опера осим „Фауста“ по први и други пут генералне пробе. Осим споменутих нових оперета певале су се све оне старе шампањске и пијане оfenбахове и сипеове карикатуре, које су већ давно изгубиле право јавности на честитим позорницама.

Кад је говор о лошем укусу и неморалу, што ће се приказивањем и певањем таквих опе-

рета шири у свету, ваља нам само пажљивом учинити нашу позоришну управу на „Одговор позоришног пододбора на извештај владина известитеља“ од 1. новембра 1876, који је спис с покојним Шеноом, и сам садашњи управитељ потписао. У том спису вели се о оперети: „Оперете немају никаква уметничка карактера“, „плодови уметничке дегенерације“. Препоручујемо јој и ово место из истога списка: „Никад управа народног овог завода не сме бити с пуке спекулације службеницом оних позоришних лудорија, које се данас цињосе на даске под образином уметности“.

Управо нам је за чудо, како се назори позоришног управитеља на један пут променише, па му је сада оно „уметност“, што му некада не имајаше „никаквог уметничког значења“, а што онда беше „плод уметничке дегенерације“ и „лудорија“, то му је на један пут постало правим бисером, који он тако често показује лакоумном загребачком опћинству. Темрога mutantui, а с њима и вредност карикатурних оперета у очима наше позоришне управе.

Али вели нам се, да представе оперета дају најповољнији „maximum“ у благајни, дакле да се овај завод, који је са самом драмом и опером велики дефицит имао, на неки начин издржава оперетом.

Ако је то збиља тако, а нека господа тврде да је заиста тако, онда је срамота по хрватском драму и оперу, да су на тако ниске грани спале, па се даду хранити од фриволних „плодова уметничке дегенерације“, „лудорија“, карикатура оfenбахових, сипеових и штраусових.

(Свршиће се).

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Поштењац, шаљива игра у 4 радње, написао Т. Баријер и Е. Капанди, превео Јован Хадић, приказана на нашој позорници, у уторак 6. марта о. г.)

Богат негдашњи трговац Шепоне, г. Ружић, има две кћери на удају па напшло се и таких, који их просе; тако старију Емелину (гђа Лукићка) проси Анатол Масан, (г. Ђ. Станојевић) а млађу Евђенију (гђца Л. Петровићева), просе родитељи Дифуре и Дифуревица за сина мазана, Раула (г. Барбарића). Старија Шепонетова кћи Емелина, воли и љуби сликарку Октаву Делкроа, (г. Димитријевића), а млађа је још млада, те не воли још никога. Шепоне је био трговац па много шпекулира, и са кћеркама, особито са старијом: час би је дао Анатолу, јер је богат, час Октаву, јер је једини наследник милионара ујака Вертилака; он се поводи за оним, који је богатији и цела игра износи нам, како се не зна Шепоне да одлучи, док га напоследа Октав са Емелином и Баскуром нешто не преварише, а главно је, што Шепонету имање пропаде, те кћер Емелину даде сликарку Октаву а млађу — сликарку Едгару, и то сасвим изненада.

Шепоне се износи као човек грамзљив а с друге стране штедљив, јер би добро да уда кћери, а да неда много мираза, и у почетку изгледа, као да ће кћери учинити што он хоће, јер их много и не пита, већ се погађа са просциоцима; изгледа као да ће девојке бити жртве, међутим он страда, казна га постиже за оно, рецимо, трговање, удајући кћери своје, и старија кћи полази за оног, ког воли и љуби а и млађа је осетила наклоности према сликарку Едгару.

Није Шепоне једини отац, који бира бољу прилику, да дете уdomи, има тога доста, само што је Шепоне у томе и шпекулант, а родитељу треба да је милија срећа детета него имање своје, зато и страда Шепоне — предмет је даље добар за шаљиву игру, а и изведен је доста добро.

Приказ је ишао добро. Као иначе тако се и у „Поштењацу“ одликовао г. Ружић у свима фазама несталности и неодлучности шпекуланта оца, који би и удао и неби, који би дао час много новаца у мираз, а час трза реч и обара суму. Као то, да се негдашњи трговац онако сликати даде, као што се сликао Шепоне? — Кћери му, гђа Лукићка и гђца Петровићева заостале су доста иза оца; али младе су, па ће се изведбати. У онће су слабо осећаја показале: млађој је мање више и улога тако донела, али старија, која већ зна шта је наклоност и љубав, могла

се осетљивијом показати а особито у призору, где је отац не да Октаву, и у призору, кад је Октав привидно неће, па је и не погледа; у првом призору мора да превлада у ње туга и бол, а у другом се мора јавити нешто и мржње па и освете; истине писци нису дали израза тој мржњи речма, али се то мора допунити кретањем и изразом на лицу; па где је женска, да се не мисли светити, кад је драган почне занемаривати и презирати. — Г. Лукић и гђа Добриновићка као муж и жена прилично се сложили и удесили, да Дифура и Дифуревицу прикажу складно, само је г. Лукић нешто више старачки ходио, правији ход и више поноситости поправиће Дифура. — Син им, г. Барбарић, добро је извео мазно и велико дериште, ма да га родитељи жене већ. Улога сина Раула и Анатола одводе нас мало у свет судудака. — Вертилак пак је неки уображен богаташ, замишљен је и сигурно премишља о милиону свом непрестанце па се домишља ваљда, како ће га са собом понети — г. Димић га је висома добро схватио и приказао; оно његово руковање и дубоко замишљено стајање са штапом на устима, донета је ванредно. — Сликарци су имали прилично после, али не толико да сликају, колико да говоре и делају. Као сликар и љубавник био је г. Димитријевић на обичном највуо своје вештине, а какав је био као трговац, рекла му је сама Емелина, да је врло добро улогу одиграо. — Са г. Милосављевићем већ мање смо задовољни: улога Едгара је више активна, но што нам ју је могао приказати г. Милосављевић. Он је и иначе спор и неодлучан и то често смета, да окружло прикаже сваку своју улогу, а као сликар Едгар требао је бити и живљи и весељи, озбиљан је био и сувише; шта више у неким моментима требало му је мало и несташилука, као онде, где је нехотице проводадија другу Октаву, па и онде, где се приближује другој кћери Шепонетовој. — Г. Суботић и г. Ђ. Станојевић схватили су добро Баскуру и Лекардонела.

С. М.

ПОЗОРНИШТЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) „Нар. Нов.“ доносе: „6. марта имали смо у народном позоришту занимљиво вече, уметнички двобој, у ком је оружје била Сардурова „Федора“, ова модерна трагедија пунја јаких ефеката. Ко ће победити? О томе је мислио и сам себе питao свак, који је јуче дошао у позориште. Зар да и ми говоримо о том, ко је победио; зар да повлачимо паралелу

између Федоре, коју нам је синоћ цењена гошћа гђда Георгина Собјескова приказала, и Федоре, коју по интерпретацији вредне наше уметнице гђе Ружићке-Строцијеве познајемо? Не, ми тога нећemo, јер се у приспособљавању лако и нехотице подкраду погрешке, које знају бити од немилих последица кад су написане и на јавност изнесене, па макар потицале и из најневинијих побуда. Ми ћemo се задовољити да с мало речи анализујемо и карактеришемо синоћње приказивање гђце Собјескове.

Гђца Собјескова мора да је била синоћ јако раздражена и немирна, јер је почетак представе ишао веома несигурним тоном, а и у даљим чиновима биле су последице те раздражености доста очите. Зато је готово први чин минуо без сваког јачег утиска и без уметничког успеха. Међутим права драмска радња започиње тек другим чином, док је прва нека врста предигре. У 2 чину има Федора две веће сцене: разговор са De Sirieux-ом и велику сцену са Ипановом, у којој се потоњи најпре изјави, да је љуби, а затим да је убио Владимира. Овај разговор био је опет без сваке драмске снаге, премда има у њему пуно драмског елемента. Госпођица је сватила ту сцену са Sirieux-ом као посве незнатно епизодно чаврљање, те ју је тако и приказала, премда се у њој управо прта не само сав живот Федорин после убиства Владимирова, него се из ње одсејају и осећаји њезини за Ипанова, само још у нејасној и неодлучној форми. Даље се помакла у свом драмском интерпретирању гђца Собјескова у сцени са Ипановом, али је опет у схваћању Федоре истакла неке мане, које се никако неслажу са пишчевом карактеристиком. Мислимо онај необуздан смеј, који се готово иза сваке изреке Ипанове у његовом љубавном очитовању појављује. Онај смеј врећа и био би у стању зауставити излив Ипанових осећаја, ипак зnamо, да Федора има задаћу нераскидним везом уза се приковати тога несретног јунака, да га тим сигурији уништи ако је крив. Уз то она га већ сада нехотице љуби и те љубави неможе да свлада. Даља сцена опет је боља и природнија и карактеру Федоре примеренија, само су прелази одвише оштри и јаки, неимајући ни најмање прелазне нијансе. То је у осталом у читавом приказивању гђце Собјескове карактеристично, да су јој прелази одвише општи и невероватно јаки, где где апсолутно немогућни. Нежне нијансе 2. чина пошли су гђци Собјесковој веома добро за руком, само јој тон гласа нешто смета. Други чин завршује јаким душевним преректом и сталном одлуком Федоре, да ће уништити убицу.

У 3. чину наступају силно ефектне сцене. Из разговора са Гречом, који је био пребрз, на-

гао, испрекидан, а да би био доста драматичан, успела се гђда Собјескова на уметничку висину у сцени са Ипановом. Потпуни успех гошће почиње од онога тренутка, кад је Федора уверена о љубави Ипановој и његовој праведној освети, коју је извршио на убици своје домаће среће. Кад се у великому душевном узбуђењу диже, те повлачије Ипановом убиству, о коме јој он живо приповеда, и у силеној страсној ексалтацији тражи од њега да убије, згази своју неверницу жену, од онога момента почиње наша Федора уметниковање, сад више сад мање изражено, траје до конца 3. чина.

У првој поли последњега чина опет засија њена уметност. Срећа Федорина, коју је уживала последњих 15 дана, помешана са страхом што ће бити ако сазна, да га је она уходила, није била уметнички приказана. Уметност почиње опет у сцени, у којој се Федора заузимаје за ону несретницу, о којој Боров јавља своме пријатељу, да је уништила брата његова и мајку његову. Страст, љубав, ужас, душевни бол, смртну бојазан, која се од тога момента обара на јадну Федору, трајајући њоме до последњег часа живота, приказала је гђца великом вештином. Најпосле је исцила отров. Федора умире пред љубавником, који са ужасном бољом и грозом гледа њену смрт. У тој сцени надкрили је гђца Собјескова саму себе. Натурализам њене смрти изравнао је све њене погрешке и природним својим страхом произвео је на све гледаоце силен утисак.

— Том грандиозном сценом, каквој се ненадајмо од наше гошће, посведочила је гђца Собјескова да је уметница, какву би наша позорница апсолутно требала. Четворократно изазивање наградило је уметници ужијавање, које нам је својом уметношћу прибавила. И тако је Федора успела.“

* (Народно позориште у Загребу). „Нар. Нов.“ од 12. марта. јављају: „Гђца Алма Стефановићева последњи пут на нашој позорници као гост. Гђца је глумила Ренеа у романтичној Халмовој лудорији „Дивљану“, а глумила га је, као и први пут, у целини добро, као почетница велика дара и необичне рутине. Сентиментални призор под сеном дрвета у врту у трећем чину одиграла је госпођица Стефановићева вешто и окретно, а глас јој је звучио мило, љубазно и њежно.

И у четвртом чину, у сцени са Марцелом, успела је госпођица потпуно, ма да јој се грло глекада умори, те није сасвим у њеној власти, а у последњем призору 5. чина, у женским хаљинама, предобила је умиљатом својом појавом читаво општество, које ју је живо више пута изазивало. И после тога чина добила је венац са вршцама.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 21.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 13. МАРТА 1884.

ПРВИ ПУТ:

ФУРШАМБОЛОВИ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО Е. ОЖЈЕ, ПРЕВЕО БРАНКО МУШИЦКИ.

ОСОБЕ:

Фуршамбол, банкар	Лукић.
Корнелија, жена му	Љ. Динићка.
Луј } њихова деца	Димитријевић.
Бланка }	Л. Хадићева.
Марија Летелијерева	М. Рајковићка.
Бернардовица	Д. Ружићка.
Бернард, њен син	Ружић.
Барон Растибулоа, префекат	Димић.
Жермен, слуга код Фуршамболових	Рашић.
Стари слуга код Бернардовице	Љ. Станојевић.

Први и четврти чин догађа се код француске вароши Хавра, остали у Хавру.

У четвртак 15. марта: „ДОН ЦЕЗАР ОД БАЗАНА“. Позоришна игра у 5 чинова, написао Диманоар, првео Н. — Г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду као гост први пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Болује: С. Димитријевићка.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.